

OPONENTSKÝ POSUDEK DIZERTAČNÍ PRÁCE

Vladislav Čadil: Restrukturalizace průmyslu v České republice po roce 1989 a vliv přímých zahraničních investic

Předložená dizertační práce se zabývá důležitým tématem dopadu přímých zahraničních investic na restrukturalizaci českého průmyslu po roce 1989. Práce má 178 stran a je rozdělena do sedmi kapitol a seznamu literatury. Svoje hodnocení této práce jsem zorganizoval podle jednotlivých kapitol. Na závěr předkládám souhrnné hodnocení.

První kapitola

První kapitola prezentuje po krátkém úvodu výzkumné otázky a hypotézy a nemám k ní připomínky.

Druhá kapitola

Druhá kapitola nazvaná „Teoretický rámec“ je v podstatě přehledem literatury. Autor v ní prokazuje širokou znalost světové literatury týkající se restrukturalizace, zahraničních investic a jejich dopadů na regionální rozvoj. K této kapitole však mám několik zásadních připomínek.

1. Kapitola je napsána ve zcela nekritickém duchu. Autor nekriticky přebírá řadu tvrzení ze světové literatury. Na úrovni dizertační práce bych však předpokládal kritickou diskusi s literaturou, která také vymezí další teoretické směřování práce. Ve své nynější podobě je kapitola v podstatě nekritickým popisem toho, co kdo napsal o PZI a restrukturalizaci (což samozřejmě má svůj význam). Na straně 27 se například dozvíme, že „S globální ekonomickou restrukturalizací a technologickým rozvojem ztrácejí postupně na významu tradiční lokalizační faktory – velikost trhu, dostupnost a dostatek nerostných surovin či dostatek levné pracovní síly s nižší kvalifikací“. Již se ale nedozvíme, že toto tvrzení se zřejmě týká malého podílu PZI a v pouze v určitých oborech, a že naprostá většina klasických PZI je stále přitahována právě těmito tradičními lokalizačními faktory, snad s možnou výjimkou fúzí a akvizic mezi firmami z vyspělých zemí. Jestliže platí, že míra zisku je rozhodujícím měřítkem úspěšnosti či neúspěšnosti firmy a zisk je rozdílem mezi příjmy a náklady, tak velikost trhu a cena pracovní síly nikdy neztratí na významu jako důležité lokalizační faktory pro PZI. Totéž je možné tvrdit i o dostatku nerostných surovin pro surovinově orientované PZI. Jinými slovy, takováto obecná tvrzení o PZI jsou velice ošidná, pokud nejsou podložena tvrdými daty už jenom proto, že PZI jsou nesmírně rozmanité ve všech možných směrech.
2. Nikde v celé kapitole se nedozvíme, že zcela základním a zásadním důvodem pro PZI je prostá „honba“ za ziskem na straně investorů. Nadnárodní společnosti (NNS) investují s vidinou získání zisku nebo zvýšení existujících zisků a zlepšení jejich konkurenční pozice na trhu. To považuji za zásadní a trivilání opomenutí na straně autora.
3. Kritérium ziskovosti znamená, že NNS v první řadě sledují v zahraničí své vlastní zájmy, které se velice často neshodují s dlouhodobým pozitivním rozvojem hostitelských ekonomik a regionů, což je samozřejmě nutné mít stále na paměti, diskutujeme-li dopad PZI na národní ekonomiky a regionální ekonomiku.
4. Jelikož v podstatě chybí tvrdé statistické důkazy o prospěšnosti PZI pro ekonomický růst hostitelských zemí, řada prací o PZI je silně ovlivněna tím, z jakého ekonomického pohledu jsou napsány a v jaké ekonomické škole se autoři pohybují. Z tohoto důvodu bych považoval za vhodné shrnutí rozdílů mezi např. neoklasickými, institucionálními, evolučními, neoliberálními a marxistickými pohledy na PZI, ekonomickou globalizaci a restrukturalizaci světového hospodářství. Je zajímavé, že ačkoliv autor v podstatě sleduje

Dickenovu klasifikaci vysvětlení PZI (posloupnost Hymer, Vernon, Dunning), zcela ignoruje marxistické vysvětlení PZI jako postupnou internacionalizaci různých okruhů kapitálu.

5. Na str. 21 je nepřesnost v interpretaci 1. podmínky internacionalizace výroby podle Dunninga. TNC má na zahraničním trhu kde investuje výhodu vlastnictví oproti především domácím (ne zahraničním jak je uvedeno v textu) konkurenčním firmám (viz Hymer). Firmy nevlastní ani nerostné suroviny ani pracovní sílu, takže i zde se jedná o nepřesnou formulaci.

Dále se v kapitole objevuje několik nevhodných překladů či nepřesností, které mohou měnit význam původního textu. Tak např. na str. 14 autor tvrdí, že „globalizace zahrnuje funkcionální integraci...“. Správně má být funkční integraci (podobně na straně 29). Nebo že „výrobní procesy ... se ... fragmentarizují“ namísto fragmentují.

Na straně 26 autor hovoří o principu dodávek na čas (just-in-time), ve „kterém hraje roli geografická blízkost“. Zde se nejedná o geografickou blízkost jako takovou, ale samozřejmě o dopravní a časovou dostupnost dodavatelů měřenou časem spíše než kilometry.

Třetí kapitola

Ke třetí kapitole nemám připomínky.

Čtvrtá kapitola

Část 4.1 nazvaná „Vývoj toků přímých zahraničních investic ve světě“ shrnuje vývoj zahraničních investic ve světě před rokem 1990 jednou a půl větou, což je samozřejmě zcela nedostatečné. Zbytek této části se zabývá obecnou charakteristikou vývoje v letech devadesátých a především poklesem toků zahraničních investic v letech 2001-2003. To je bohužel velice krátkodobé (a krátkozraké) hledisko, podle kterého se žádný vývoj PZI nebo dlouhodobější trendy nedají řádně posoudit. Roční fluktuace PZI může dosahovat obrovských hodnot a k posouzení vývoje PZI je nutné dlouhodobější hledisko. UNCTAD má volně k dispozici data o PZI podle zemí od roku 1970 a tento datový soubor měl být východiskem pro posouzení vývoje PZI za posledních 35 let.

Část 4.2 se zabývá lokalizací PZI ve světě. I k této části mám výrazné výhrady. Zatímco autor se soustřeďuje opět na toky investic, měl by se spíše soustředit na celkové objemy nainvestovaného kapitálu z dlouhodobého hlediska (tj. celkový stav investic). Na straně 45 se například dozvíme, že „Podíl vyspělých zemí jako hostitelských ekonomik PZI se však od počátku devadesátých let snížil z 90 % na 59 % v roce 2004, zatímco vzrostl podíl rozvojových a transformujících se postkomunistických států“, z čehož by vyplývalo, že došlo k výraznému obratu v lokalizaci zahraničních investic (bez udání zdroje informací). Podíl vyspělých zemí (podle dat UNCTAD) byl takovýto:

1990: 82.8
 1991: 72.6
 1992: 66.5
 1993: 63.2
 1994: 58.5
 1995: 64.1
 1996: 59.8
 1997: 58.2
 1998: 71.9
 1999: 77.7
 2000: 81.2
 2001: 72.2

2002: 76.5
2003: 69.9
2004: 58.6

Znamená to, že v na začátku devadesátých let nikdy nebyl 90%, jak uvádí autor. Důležitější je ale fakt, že časová řada ukazuje výrazné fluktuace a ne dlouhodobý trend výrazného poklesu, jak by se zdálo z textu. Ještě v roce 2002 byl podíl vyspělých zemí 76,5%. To znamená, že namísto trendu se může dost dobře jednat o pouhý výkyv posledních dvou nebo tří let. Tento příklad názorně ukazuje povrchnost autorovy analýzy PZI ve světě. Znamená to, že autor měl pro hodnocení trendů použít dlouhodobějších časových řad (opět opakuji, že data jsou k dispozici od roku 1970) a hodnotit například pětileté průměry k omezení vlivů ročních fluktuací či využít statistických metod dovolujících hodnocení trendů.

Dalším problémem této části je to, že se vůbec nezmiňuje o trendech v celkových nainvestovaných objemech PZI (stavu PZI), které by jasně ukázaly, že z dlouhodobého hlediska (od roku 1970) i přes krátkodobé fluktuace nedošlo k zásadním změnám v rozmištnění celkového objemu nainvestovaného kapitálu mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi. O těchto trendech se však autor bohužel vůbec nezmiňuje, spíše se zabývá krátkodobými trendy často vytrženými z kontextu a stylem poplatným výročním zprávám UNCTAD. Není mi jasné, proč se zde například hovoří o motivech přílivu PZI do zemí Latinské Ameriky, do Japonska či Angoly a Nigérie. Jakou to má souvislost s ČR? Podle mého názoru jsou tyto informace v dizertační práci zcela zbytečné, protože jsou pouze úžkovité a s jejím předmětem nemají nic společného. Autor měl spíše řádně charakterizovat a interpretovat pozici ČR a střední a východní Evropy v globálních tocích a stavu PZI. To je podstatné.

Část 4.3

U druhého odstavce na str. 50 chybí reference zdroje informací.

Na stranách 50 a 51 autor tvrdí: „V odvětvové struktuře PZI posilovala kapitálově a znalostně náročná odvětví, zatímco odvětví náročná na dostatek levných pracovních sil (např. potravinářský, textilní, oděvní a kožedělný průmysl) ztrácela na významu.“ Zde je opět stejný problém: srovnání je provedeno na základě dvou let – 1990 a 2002 – bez toho, aby autor provedl srovnání na základě časové řady. Díky velkým ročním výkyvům v PZI se na základě dvou let nedají žádné trendy posuzovat (je to samozřejmě chybné ze statistického hlediska). I kdyby měl autor pravdu, tak zde chybí jakékoliv vysvětlení jeho tvrzení, zda-li to také znamená, že v absolutním vyjádření PZI hledající levnou pracovní sílu poklesly, zvláště když víme, že 90tá léta až do dnes byla obdobím masivních investic do průmyslových odvětví závislých na levné pracovní síle do zemí jako je Čína nebo Indie. Vysvětlení je takové, že hodnota obrovských fúzí a akvizic mezi bankami, v pojišťovnictví, automobilovém průmyslu atd., ke kterým došlo ve vyspělých zemích snížila relativní podíl investic orientovaných na levnou pracovní sílu, i když ty v absolutních číslech výrazně rostly. (Pramen Tabulky č. 6 není uveden v seznamu literatury).

Část 4.4

V části 4.4 je strategie vlády v první etapě PZI v Československu nedostatečně vysvětlena – tj. jaké důvody vedly vládu k tomuto přístupu a jak tato strategie měla podle vládní politiky fungovat. Tyto informace jsou dostupné a známé, zde však zcela chybí. Stejně tak nejsou vysvětleny důvody odklonu od PZI v období 1992 až 1997. Zde měl autor zmínit roli Václava Klause a jeho postoj k PZI, který výrazně ovlivnil postoj celé vlády a jaké to mělo ekonomické dopady.

Část 4.5

Autorovi „je zřejmé, že vývoj odvětvové struktury přílivu PZI probíhá v souladu s Dunningovou Investment Development Path“ (str. 55). Nechme zde stranou fakt, že autor nekriticky přijímá tento teleologický a mechanický pohled na PZI, který má samozřejmě řadu problémů. Tabulka č. 8, na základě které autor zakládá toto tvrzení ukazuje obrovské fluktuace mezi jednotlivými roky, takže o trendech se dá opět stěží hovořit bez seriózní statistické analýzy. Autor dále rozděluje PZI do ČR na pouhé 2 období: tržně zaměřené investice na začátku transformace a na investice do progresivních odvětví (str. 55 a 56). Toto tvrzení nepodložil žádnými daty či jinými důkazy a navíc zcela opomenul v hodnocení nákladově orientované investice, které hrály zcela rozhodující roli na konci 90tých let a na začátku tohoto desetiletí (a stále hrají daleko větší roli než investice do progresivních odvětví). Sám autor to potvrzuje na straně 107, kde na základě dat ČSÚ dochází k závěru, „že zahraniční investoři se v České republice převážně soustředili na lokalizaci montážních aktivit náročných na relativně levnou pracovní sílu a nízké výrobní náklady.“ Navíc se dozvíme na straně 63, že podíl českých firem na schválených projektech nových technologických center dosahoval 71% v roce 2004. Jinými slovy, čeští investoři se zdají být v oblasti výzkumu a vývoje daleko aktivnější než investoři zahraniční a zahraniční investice do progresivních odvětví jsou celkově nízké (jak vlastně sám autor přiznává na str. 64). Takové velké rozpory a opomenutí by se v dizertační práci jednoduše neměly objevovat.

Na straně 56 také autor uvádí strukturu PZI podle technologické náročnosti bez toho, aby uvedl, která odvětví patří do jednotlivých kategorií. To se dozvíme až na straně 83.

Část 4.7

Nevím, proč se autor zabývá českými investicemi v zahraničí, když to nijak nesouvisí s předmětem jeho práce.

Část 4.8

Zde chybí hlubší analýza vládní politiky k PZI.

Část 4.9

V závěru kapitoly autor tvrdí na stranách 65 a 66, že „Obecně vývoj odvětvové struktury PZI v Česku probíhal v souladu s teoretickými koncepty - investment development path, posloupností korporátních strategií ve vztahu k pokroku transformace, jak definuje Mickiewicz, Radosevic a Varblane (2000) i paradigmatickým letícím hus.“ Tato tvrzení bohužel nejsou v textu podložena odpovídající analýzou a odpovídajícími daty. Například „paradigmatickým letícím hus“ se autor v této kapitole vůbec nezabývá a v celé práci mu věnuje pouhé 2 věty na straně 22. Jaké z toho tedy může vyvozovat závěry?

Pátá kapitola

Část 5.1

Autor zde oživuje populární český mýtus o tom, že „Československo patřilo mezi hospodářsky nejvyspělejší země světa“ a dokládá to údaji o HDP a odvětvovou strukturou a zaměstnaností. Nicméně je třeba uvést, že předválečné Československo v řadě ohledů výrazně za nejvyspělejšími zeměmi zaostávalo. Podrobná analýza jednotlivých průmyslových odvětví by toto zaostávání doložila. Automobilový průmysl je například ukázkovým případem zaostávání Československa za nejvyspělejšími zeměmi, přestože byl nejrozvinutější ve střední a východní Evropě.

Tvrzení na straně 68, že industrializace Slovenska vytvořila „tam téměř zrcadlový obraz jejich odvětvové struktury, v němž byla zastoupena všechna národohospodářská a průmyslová odvětví“ by se mělo doplnit o to, že socialistické zprůmyslnění Slovenska vytvořilo daleko nevyváženější strukturu průmyslu, než jaká byla v Česku, protože na Slovensku byl vyšší podíl těžkého průmyslu a zaměření na výrobu polotovarů ve srovnání s Českem, jehož průmyslová struktura byla diverzifikovaná především v důsledku daleko delší historie zprůmyslnění. Na Slovensku byla úroveň zprůmyslnění daleko nižší než v Česku a z tohoto důvodu měla socialistická industrializace daleko silnější vliv na průmyslovou strukturu Slovenska než Česka.

Část 5.2

Myslím si, že by bylo vhodnější transformaci rozdělit do tří částí, spíše než dvou. Sám autor to naznačuje rozdělením jeho první fáze na dvě období.

Autarkní = soběstačný.

Část 5.3

Zde by měl být jasně uveden vztah této části k PZI a jejich vlivu na restrukturalizaci průmyslu, protože jinak tato část do práce nezapadá a s předmětem práce nemá nic společného.

Část 5.4.1

Na straně 80 autor tvrdí, že „Mírou intenzity strukturálních změn se [ČR] zařadila mezi vyspělé státy se stabilizovanou hospodářskou strukturou.“ Zde bych rád věděl, jak míra intenzity strukturálních změn souvisí s ekonomickou vyspělostí.

Grafy č. 28 a 29 jsou zmatečné, protože ukazují nejen vliv PZI, ale i vliv domácích výrobců a tyto dva vlivy nejsou v grafech odlišeny. Takže jestliže například domácí výroba kolabovala, což vedlo k poklesu zaměstnanosti v domácích podnicích a zároveň rostla výroba a zaměstnanost v podnicích vlastněných zahraničním kapitálem, tak výsledek by se mohl pohybovat kolem nuly (což se stalo u výroby dopravních prostředků). Znamená to, že vliv PZI na zaměstnanost v automobilovém průmyslu byl téměř nulový jak by se z grafu zdálo? Jinými slovy, vlivy PZI z těchto grafů nejsou vůbec jasné.

Na straně 91 autor tvrdí, že „Podílem firem se zahraniční kapitálovou účastí na tvorbě hrubé přidané hodnoty ve zpracovatelském průmyslu a službách a podílem zahraničních firem na zaměstnanosti se Česká republika řadila mezi nejvíce globalizované ekonomiky EU.“ Zde autor dává rovnítko mezi globalizací a PZI. Znamená to, že například japonské nebo americké hospodářství nejsou globalizované nebo jsou málo globalizované, protože podíl zahraničních firem je zde malý (zvláště v případě Japonska)? Vysoký podíl zahraničních firem na tvorbě hrubé přidané hodnoty ve zpracovatelském průmyslu a službách a na zaměstnanosti v ČR spíše ukazuje na slabost domácích firem a spíše než řazení ČR mezi nejvíce globalizované ekonomiky ji řadí mezi nejvíce závislou na zahraničním kapitálu a nejvíce ekonomicky ovládanou ze zahraničí, což je samozřejmě známkou slabosti a podřízenosti v mezinárodní dělbě práce.

Část 5.4.2

Na straně 92 by měl autor vysvětlit, co si představuje pod pojmem „ekonomicky optimální hospodářská struktura“.

Na straně 93 by měl autor více zdůraznit, že zcela rozhodujícím důvodem pro útlum textilního a oděvního průmyslu a kožedělného průmyslu po roce 1989 byla neschopnost

těchto odvětví konkurovat levné výrobě z Asie. Ta úspěšně zlikvidovala tato odvětví i v západní Evropě. Nebýt levné asijské konkurence tato odvětví měla v Česku po roce 1989 dobré předpoklady pro rozvoj díky výrazně levnějším mzdovým nákladům v ČR ve srovnání se západní Evropou.

Část 5.4.5

Na straně 99 autor opět tvrdí, že „Rozsahem aktivit VaV realizovaných zahraničními podniky v rámci zpracovatelského průmyslu se ČR zařadila mezi země s nejvíce globalizovaným firemním vývojem.“ Zde je stejný problém, který jsem uvedl již výše. Spíše než známkou úrovně globalizace firemního vývoje je tato situace známkou slabosti domácího vývoje, slabosti domácí ekonomiky a její závislosti na zahraničním kapitálu. Jsou Japonsko či USA méně globalizované, protože jejich výzkum a vývoj nejsou ovládnuty z venčí, ale místo toho společnosti z těchto zemí zakládají V&V centra v zahraničí?

Na straně 103 autor podává vysvětlení charakteru V&V v ČR na základě vlastního výzkumu. V takovém duchu měla být napsána celá výzkumná část této dizertační práce. Bohužel se jedná pouze o půlku stránky, ale zde autor skutečně přispívá originálním výzkumem a jeho výsledky k existujícím znalostem o V&V zahraničními firmami v ČR.

Grafy č. 41 a 42 trpí stejným problémem jako výše popisované grafy č. 28 a 28.

Část 5.5 - Závěr

Závěr obsahuje celou řadu zajímavých skutečností. Slabinou je, že v závěru jsou uváděny nové informace, které v samotném textu nebyly diskutovány a dokonce jsou zde i nové grafy, což do závěru nepatří. Objevují se zde nové zajímavé postřehy jako např. „PZI tak spíše než na pokles nezaměstnanosti působí na přetahování pracovníků z domácích firem a z okolních transformujících se zemí.“ Toto je samozřejmě známý a diskutovaný problém. Obecně je ale málo zdokumentován. Předpokládal bych, že dizertační práce se bude právě zabývat takovými a podobnými otázkami. Bohužel dopadem PZI na domácí podniky se autor v této práci nezabývá.

V závěru páté kapitoly se opět dozvíme (se zvýrazněním), že „Česká republika se v rámci EU zařadila mezi nejvíce globalizované ekonomiky.“ Své výhrady k tomuto tvrzení jsem již vyjádřil. Autor to zřejmě pokládá za veliký úspěch transformace, aniž by si uvědomoval širší souvislosti této, z mého pohledu spíše negativní situace, která ukazuje závislost české ekonomiky na zahraničním kapitálu a na rozhodování velkých NNS, které se rozhodují v rámci jejich celosvětových strategií a operací. Znovu opakují, že strategie NNS v Česku, jako kdekoliv na světě, jsou na prvním místě zaměřené na získání zisku. Znamená to, že například jejich zaměření se na montážní aktivity v Česku namísto rozvoje náročnějších odvětví může mít dlouhodobě negativní účinky pro rozvoj české ekonomiky. Sám autor na straně 119 podobnou situaci zmiňuje. Dokonce i v závěru zdůrazněný rychlý růst „progresivních odvětví“ zpracovatelského průmyslu, pod které autor řadí elektrotechnický, elektronický a automobilový průmysl je sporný svým významem pro technologický pokrok v Česku, uvědomíme-li si, že v naprosté většině případů se jedná o montážní práce výrobků vyvinutých v zahraničí, z dovezených dílů na dovezených technologiích a na dovezeném strojním vybavení. Jediné co Česko většinou dodá je levná pracovní síla. Jinými slovy: přidaná hodnota této výroby vytvořená v Česku je velice nízká. Sám autor na straně 119 přiznává, že „Možný pozitivní vliv těchto odvětví na posilování konkurenceschopnosti ČR je pouze zdánlivý, neboť se převážně jedná o montážní aktivity. Rozvoj aktivit s vyšší přidanou hodnotou (např. výzkumu a vývoje) je zatím pomalý.“ S těmito větami nemohu než souhlasit.

Takovýto kritičtější a realističtější pohled na úlohu PZI by slušel celé dizertační práci a neměl by se omezit na pár vět v závěru.

Šestá kapitola

Šestá kapitola je jednoznačně nejlepší kapitolou celé dizertace a nemám k ní zásadní připomínky.

Sedmá kapitola – Závěr

Závěr v podstatě opakuje závěry jednotlivých kapitol. Mé zhora uvedené připomínky proto platí i pro závěr – např. rozdělení transformace pouze na dvě fáze, nebo neustále opakované tvrzení o tom, jak ČR je jednou z nejvíce globalizovaných ekonomik v Evropě.

Výzkumná otázka č. 1: 4 body, které autor uvádí na str. 158, které vedly k urychlení a novému směru strukturálních změn v hospodářství a průmyslu ČR nejsou v samotné práci (bohužel) dostatečně analyzovány a objasněny. Neměly by se proto objevovat ani v Závěru celé práce.

K vysvětlení výzkumné otázky č. 2 autor poznamenává, že „podle struktury zaměstnanosti se přes počáteční přibližování podílu sekundéru v první polovině devadesátých let tento podíl vrátil na téměř stejnou hodnotu“ a z této situace viní „zděděné deformace“. Zde je ale nutné si uvědomit, že kvalitativně se situace změnila a nelze ji stále vysvětlovat pouze zděděnými deformacemi socialistického hospodářství. Rozhodujícím důvodem proč se podíl sekundéru po poklesu v první polovině devadesátých vrátil na téměř stejnou hodnotu byly samozřejmě velké PZI do průmyslu zvláště za účelem využití levné pracovní síly. To názorně ukazuje, že PZI nemusí směřovat české hospodářství stejným směrem jako vyspělou západní Evropu. Autor to potvrzuje svým tvrzením na straně 162: „Podniky se zahraniční kapitálovou účastí vykazovaly oproti domácím podnikům vyšší investiční aktivitu a produktivitu práce a to především v technologicky méně vyspělých odvětvích náročných na pracovní sílu.“ Přesto ho tato zjištění nepodněcují ke kritičtějšímu hodnocení PZI v Česku a obecnější diskusi role PZI v hospodářském rozvoji Česka v Závěru dizertace (i když náznaky se objevují na straně 164).

Závěr by měl mít obecnější a teoretičtější povahu. Bohužel celá práce je veskrze empirická s výjimkou přehledu literatury, ke kterému však mám také vážné připomínky, a není proto překvapivé, že i Závěr nemá ani náznaky teoretického myšlení nebo alespoň snahu o širší zobecnění.

DALŠÍ OBECNÉ POZNÁMKY

Z textu není bohužel zřejmé, s výjimkou šesté kapitoly, které tabulky autor vypočítal sám a které jsou převzaty z ČSÚ, OECD a dalších institucí. Jestliže byla tabulka vypočtena autorem, mělo to být pod ní uvedeno (např. na základě dat ČSÚ vypočítáno autorem atd.)

Mapy a grafy měly být udělány tak, aby byly čitelné i při černobílém tisku.

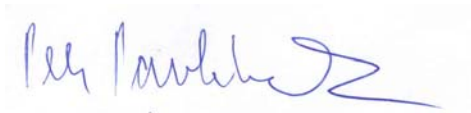
CELKOVÉ HODNOCENÍ

Je nesporné, že autor udělal obrovský kus práce. Vyhledal a tabulkově zpracoval velké množství dat. Prezentoval celkem kvalitní, i když zcela nekritický, přehled literatury. Jazykově je práce celkem kvalitně napsaná. Jedinou připomínku bych měl k často zbytečnému používání cizích slov, zvláště v případech kdy existují české alternativy. Takže místo low-cost investice mohl autor používat nízkonákladové investice, místo autarkní by měl použít soběstačný atd. V práci jsem našel minimum překlepů, chybné interpunkce

(chybějící tečky za některými větami) a podobných problémů. Za to vše bych autora pouze pochválil, protože to ukazuje, že je pracovitý a svědomitý člověk.

Tato dizertace však bohužel trpí zásadními problémy. Za největší problémy považuji absenci teorie s výjimkou diskuze literatury, která však není do vlastní práce vůbec zapojena, absenci kritického myšlení a kritického postoje k PZI, občasné problémy s interpretací analyzovaných dat a obecně povrchní analýzu a interpretaci výsledků (často se pouze jedná o „recyklaci“ něčích myšlenek). K tomu by bylo možné ještě dodat totální spolehnutí se na druhotná data. Autor očividně prokázal větší schopnosti geografické než ekonomické analýzy. U dizertační práce bych předpokládal větší snahu o přispění něčím novým a originálním k dané problematice, snahu například nasbírat originální data (například prostřednictvím dotazníkového šetření či rozhovorů ve vybraných firmách), která by mohla osvětlit vybraný problém z alternativního pohledu. Dále bych očekával objektivnější a kritičtější postoj k PZI. Namísto stran textu, které očividně odbíhají od tématu, autor mohl zařadit nějakou případovou studii, která by ukázala, že dokáže jít opravdu do hloubky v analýze a vysvětlení nějakého konkrétního problému vázaného k PZI. V jeho případě se přímo nabízí případová studie dopadu PZI na výzkum a vývoj v Česku (to by ale mohlo být téma pro samostatnou dizertační práci).

Z těchto důvodů je konečné rozhodnutí zda tuto dizertační práci doporučit k obhajobě či ne velice těžké. Po dlouhém váhání a s velkým zdráháním se mírně příkláním k doporučení k obhajobě za předpokladu, že autor dizertační práce během obhajoby uspokojivě odpoví na všechny moje závažné kritické poznámky.

Petr Pavlínek
V Omaze 16. srpna 2007